

ԱՃի ու պտղաբերման տարիքային շրջանները

Կլոնային բույսերը իրենց աճի ու զարգացման ընթացքում՝ սկսած նրանց առաջացումից մինչև խոր ծերությունը կամ մահը, ենթարկվում են իրար հաջորդող մի շարք մորֆոլոգիական, անատոմիական, ֆիզիոլոգիական փոփոխությունների, որոնք իրենց աճի բեցթուլ որակով, անցման ինտենսիվությամբ ու տևողությամբ այնպիսի արմատական խոր փոփոխություններ չեն, ինչ տեղի է ունենում սեմնաբույսերի տարիքային էտապներ, այլ աճի ու զարգացման տարիքային շրջաններ:

Շիտտորը գիտահետազոտական տվյալների վերլուծությունից և էքսպերիմենտալ փորձերից ելնելով կլոնային բույսերի անհատական զարգացման ընթացքում տեղի ունեցող փոփոխությունները բաժանեց աճման 9 շրջանների՝

1. **Վեգետատիվ օրգանների ուժեղ աճի շրջան:** Ընդգրկում է պատվաստաշիվի առաջացման պահից կամ կտրոնների և անդալիանների արմատակալումից մինչև կմախքային ճյուղերի, արմատային համակարգի և սաղարթի լրիվ կազմակերպումը: Ծառերի աճը շատ ուժեղ է, տերևները խոշոր են, սաղարթը խիտ, պտղագոյացություններ դեռևս չկան: Այս շրջանի տևողությունը կախված է բույսերի տեսակային ու սորտային կազմից և մշակումից:

Այս շրջանում ագրոտեխնիկայի խնդիրն է ա. էտելով ձևավորել ծառերի կմախքային ճյուղերը և սաղարթը, նպաստել պտղագոյացություններ առաջացմանը և նրանց նախապատրաստել բերքատվության մեջ մտնելու համար, բ. Ապահովել ծառերի աճն ու զարգացումը այնպես, որ նա համապատասխանի մշակվող տեսակների ու սորտերի կենսաբանական առանձնահատկություններին ու տեղի որոշակի կլիմայական պայմաններին, գ. Արագացնել շիվերի աճն ու շուտ փայտացումը, դրանով նպաստելով նրանց ձմեռադիմացկունության բարձրացմանը:

2. **Աճի ու պտղաբերման շրջան:** Այս շրջանը բնորոշվում է նրանով, որ աճը դեռևս ուժեղ է և սաղարթում կմախքային ճյուղերի աճը հասնում է առավելագույն չափի: Այս շրջանում սկսվում է պտղաբերող օրգանների առաջացումը, որը հետզհետե ավելանում է: Ագրոտեխնիկայի խնդիրն է նպաստել սաղարթի և կմախքային ճյուղերի լրիվ ձևավորմանն ու պտղաբերող ճյուղերի գոյացմանը:

3. **Պտղաբերման և աճի շրջան:** Այս շրջանը սկսվում է ծառերի կանոնավոր բերքատվության մեջ մտնելու ժամանակից և մինչև բերքատվությունը հասնում է առավելագույն չափի: Բույսի աճի շրջանը բնորոշվում է նրանով, որ աստիճանաբար

ավելանում է աճակալող և պտղաբերող ճյուղերի թիվը, մեծանում է պտղաբերման մակերեսը և հատկապես բարձրանում է բերքատվությունը: Սաղարթի ինչպես ծայրամասերի, այնպես էլ կողային ճյուղերի եզրային աճերը փոխարինվում են պտղաբերող օրգաններով նորմալ պայմաններում վեգետացիան սկսվում ու վերջանում է ժամանակին:

Ագրոտեխնիկայի խնդիրն է սաղարթի ներսը լավացնել լուսավորության պայմանները: Այդ նպատակով նորացնում են կիսակմախքային ճյուղերի մի մասը, կարճեցնում են սաղարթի վերին մասերում գտնվող կիսակմախքային ճյուղերի ծայրերը՝ նրանց վրա նոր կողային ճյուղեր առաջացնելու և պտղաբերող օրգաններ ստեղծելու համար:

Բարձր և որոկով բերք ստանալու նպատակով այգին լավ խնամել՝ այգու հողը վարել, գարնանը և ամռանը մի քանի անգամ փխրեցնել, լրիվ պարարտացնել, ոռոգել, ծառերի բունը մաքրել ու սպիտակեցնել և պայքարել հիվանդությունների և վնասատուների դեմ:

4. **Պտղաբերման շրջան:** Այս շրջանում նպաստավոր հողակլիմայական պայմաններում և նորմալ ագրոտեխնիկա կիրառելու դեպքում հանդես են գալիս ծառերի սորտային պոտենցիալ հնարավորությունները, կայունանում են սորտային առանձնահատկություններն ու բերքատվությունը: Վեգետատիվ աճը ընթանում է շատ դանդաղ կամ գրեթե կանգ է առնում: Վեգետացիան սովորաբար սկսվում է վաղ և վերջանում է շուտ:

Ագրոտեխնիկան նույն է, ինչ-որ 3 էտապինը:

5. **Պտղաբերման և զարգացման շրջան:** Այս աստիճանաբար պակասում է պտղաբերող ճյուղերի առաջացումը և հակառակը ուժեղանում են մահացման պրոցեսները, սաղարթի կենտրոնի 1/3 մասը մերկանում է, պտղաբերող օրգանները զանգվածաբար առաջանում են սաղարթի կենտրոնում և կենտրոնից դուրս դեպի եզրերը փոքրանում է ասիմիլյացիոն մակերեսը, որի հետևանքով պտուղները մնում են մանր և ընկնում է նրանց որակը: Ընկնում է ծառի ցրտադիմացկունությունը:

Ագրոտեխնիկայի խնդիրն է էտի միջոցով կարգավորել աճի ու մահացման պրոցեսները:

6. **Պտղաբերման, մահացման և աճման շրջան:** սկսվում է ծառի կենսագործունեության խիստ անկումով, որը ուղեկցվում է կիսակմախքային ճյուղերի զանգվածային չորացումով:

Չորացումը սկսվում է ճյուղերի ծայրերից սաղարթի հիմքից մինչև կենտրոն ամբողջությամբ մերկանում է, պտղաբերման մակերեսը խիստ փոքրանում է, բերքատվությունը ուժեղ չափով ընկնում է, պտուղների որակը վատանում է: Զանգվածային չորացումներն զուգընթաց սաղարթի ստորին մասերում քնած բողբոջներն արթնանում և առաջացնում են հոռաշիվեր: Այդպիսի հոռաշիվերի առաջացումը ծառերի ծերացման հիմնական ցուցանիշներից մեկն է: 3-4 տարեկան ճյուղերի խոր կարճեցման միջոցով ծառերը ենթարկվում են մասնակի երիտասարդացման:

7. **Մահացման, աճման և պտղաբերման շրջան:** Սաղարթը խիստ փոքրանում է, բերքատվությունը հասնում է նվազագույնի, սկսում է աճի նոր վերելքի և կմախքային ճյուղերը զանգվածաձև չորանում են: Ագրոտեխնիկայի խնդիրն է երիտասարդացնել ծառերը:

8. **Մահացման և աճման շրջան :** Բնորոշվում է նրանով, որ բերքատվությունը կանգ է առնում, ծառերը դադարում են բերք տալուց, մահացումը կրում է զանգվածային բնույթ: Բնից դուրս են գալիս նոր շիվեր:

9. **Աճման շրջան:** Այս շրջանում զանգվածաբար չորանում են ծառերի բոլոր կմախքային ճյուղերը և դրանց փոխարեն առաջանում են միայն հոռաշիվեր, որոնք պետք է նորից կրկնեն աճման վերոհիշյալ բոլոր շրջանները, սակայն ավելի կարճ տևողությամբ: